

25.76x31.65	1	15	עמוד	כותרת	גלובס - כותרת	20/12/2022	84269653-3
שיבולת ושות - משרד עורכי די - 23790							

חסם תחרות או מהפכת אקלים גלובלית? האיחוד האירופי יטיל מכס על יבוא מזהם

הגוש הכלכלי השלישי בגודלו בעולם יטיל מס פחמן על מוצרים וסחורות עתירי פליטות שייובאו למדינות האיחוד האירופי • זאת במטרה להפחית את הזיהום בייצור הגלובלי • איך החוק ייצא לפועל, מה הסיכוי שמדינות אחרות יחלו בחקיקה דומה ואיך ישראל תושפע מהמהלך?

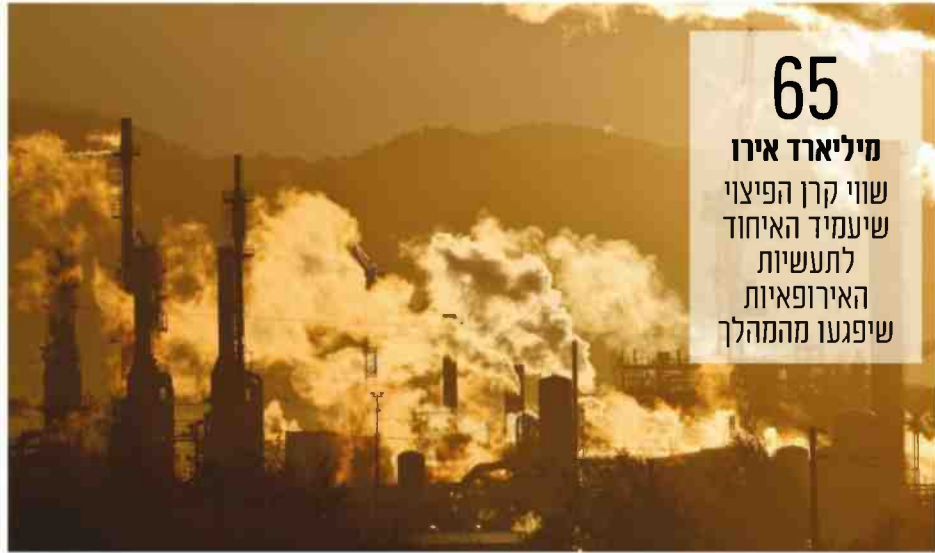
עוד זווית

גם חברות ישראליות יאלצו להתחיל לחשב את נכות הפליטות שלהן

“המנגנון האירופי ישיע על חברות ישראליות כבר בתוך כשנה, כאשר תיכנס לתוקף חובת דיווח - ממש הצגת תרשים חשבונאי של עצימות פליטות גזי החממה לכל חברה ישראלית שתייצא לאירופה מוצרים הנכללים בקטגוריות שנקבעו”, אומרת לגלובס עו"ד רות דגן, ראש מחלקת איכות סביבה ואקלים במשרד הרצוג, ויועצת לאו"ם בנושא מנגנון הסחר הבינלאומי בפחמן. לדבריה, בתוך כשנתיים, אם לא יבוצעו שינויים מרכזיים ברפורמה כתוצאה מהתנגדות גלובלית, כבר יידרשו חברות ישראליות “לשלם את מה שמשלמים האירופאים בעבור פליטות גזי חממה”. כל זאת, לדבריה, מכיוון שבשיראל כרגע אין כל מנגנון לתמחר פליטות פחמן דו-חמצני שייחייב תשלום מקומי מצד החברות, ויכול “לזכות” אותן מתשלום מס הפחמן לאיחוד האירופי. “במצב הנוכחי, כשמוצר שנכלל במנגנון יגיע לרשויות המכס באירופה, החברה תדווח ‘שילמתי אפס על פליטת גזי חממה’. זה אומר שהיא תצטרך לשלם מס, והמשמעות של הדבר הזה מאוד כבדת למדינת ישראל. כל ההכנסות האלה בעצם יילכו לאירופה”. המגזרים הנכללים ברפורמה האירופית (ראו ידיעה בעמוד), היא אומרת, רלוונטיים מאוד לתעשייה הישראלית, וכוללים דשנים, כימיקלים ומתכות.

הפתרון: גיבוש מנגנון דומה לזה של האיחוד

הפתרון לבעיה זו, לדבריה, הוא שעל “ישראל בעצם לאמץ מנגנון דומה לזה שמגובש בבריטל, שיגבה מס פחמן ויזרים חזרה את הכסף לטובת דה-קרבנוצייה של התעשייה, כפי שנעשה ברוב מדינות ה-OECD”. מנגנון כזה גם יחול על סחורות ומוצרים מחו"ל, ויהיה הוגן גם בעבור היצרנים בארץ שמתמודדים עם תחרות בינלאומית. “ההשלכות המיידיות של הרפורמה הן על חברות בתחום הפטרו-כימי בעיקר, אבל גם על יצרניות מוצרי פלדה ואלומיניום”, מוסיפה עו"ד גלית עופר, שותפה במשרד עורכי הדין “שיבולת”, מנהלת מחלקת סביבה וקיימות. “במובן הכי בסיסי, על החברות הישראליות הרלוונטיות להתחיל לאמוד את המדרך הפחמני שלהן (Carbon Footprint) כדי לדווח עליו”. גם לדבריה, “מבחינת החברות הרלוונטיות בישראל, הצעד הנכון ביותר יהיה כעת לפנות לממשלה ולדרוש להקים מנגנון לגביית מס פחמן מקביל. כך למעשה, בעקבות החקיקה האירופית, אנחנו יכולים למצוא את עצמנו בקרוב במצב שבו התאחדות התעשיינים תפעל לקידום מס פחמן מקומי”. מיסוי מקומי, היא אומרת, צפוי להיות “נוח” יותר לחברות מאשר תשלום לאיחוד. עו"ד עופר מוסיפה, כי הכוונה באירופה היא להרחיב בעתיד את המגזרים שיכללו בתעריף הפחמן החדש שייקבע.

65 מיליארד אירו שווי קרן הפיצוי שיעמיד האיחוד לתעשיות האירופאיות שיפגעו מהמהלך

מפעל כימי בצרפת. התעשיות המקומיות יזכו לסיוע
צילום: AP
Jean-Francois Badias

הוק” על פלדה ואלומיניום מהאיחוד האירופי, פנתה בריטל לארגון הסחר העולמי (WTO). אחד ההבדלים המרכזיים בין הצדדים, הוא שטראמפ נימק את המהלך בשם “ביטחון לאומי”, ואילו האיחוד האירופי עושה זאת כעת בשם איכות הסביבה.

ארה"ב תלך בעקבות אירופה?

בארה"ב, ממשל ביידן הנוכחי גם הודיע כי הוא שוקל לאמץ חקיקה דומה, שתטיל מכסים ותעריפים על מתכות המיובאות למדינה. ייתכן שהיוזמה לחקיקה תזכה לתאוצה מחודשת, כעת אחרי ההסכמה האירופית. בתוך האיחוד האירופי, איגוד יצרני המתכות אמר כי על המוסדות למצוא דרך להמשיך את הסובסידיות ליצרניות, “משום שעלינו להמשיך להיות תחרותיים. המגזר שלנו אינו יכול להרשות לעצמו עוד אובדן הכנסות, בנוסף למשבר האנרגיה הנוכחי”.

חלק גדול מהמשא ומתן היה סביב הסובסידיות הניתנות כעת לתעשייה האירופית, ומה יהיה עתידן אחרי יישום המנגנון. שוק הפחמן האירופי - הצורך לשלם בעבור פליטות מזהמות - מתנהל בעיקר במסגרת תוכנית הסחר בפליטות פחמן. האיחוד התחייב במסגרת החוק החדש ליעד שאפתני יותר של הפחתת 62% מפליטות גזי החממה במגזרים הכלולים בה עד 2030 (לעומת 42% עד כה), וכן להרחיב אותה גם לתחום התעופה והתחבורה הימית. במקביל, הוא התחייב לצמצום ההחרגות הניתנות לתחומים מסוימים (קניית זכויות פליטה ללא עלות בתעשיות מסוימות). האיחוד גם יקים “קרן פיצוי” בשווי 65 מיליארד אירו למי שייפגעו מהמהלך.

מבקרי החוק, בעיקר ממדינות יצרניות כמו ארה"ב והודו, טוענים שהוא מהווה “הטלת מכסים” פרוטקציוניסטית שנועדה לפגוע בכללי השוק החופשי הגלובליים

דיל” עליו הכריז האיחוד האירופי כבר ב-2019. ההתחייבות כוללת הפחתה של 55% מפליטות הפחמן עד 2030, ואפס פליטות עד שנת 2050. בשנה הבאה תחל תקופת מעבר של שלוש שנים, בה יצרניות המייצאות למדינות האיחוד האירופי יצטרכו ככל הנראה לספק רק דיווח על פליטות פחמן דו-חמצני במהלך הייצור. המיסוי בפועל צפוי להתחיל רק ב-2026.

המדינות הראשונות להיפגע: ארה"ב והודו

ההשפעה של החוק על סוגיות ייצור ואנרגיה צפויה להיות משמעותית, ולכן הוא כבר מעורר מחלוקת. פיטר ליוה, אחד מחברי הפרלמנט האירופי שהשתתפו במו"מ, אמר לרויטרס כי מדובר ב“חוק האקלים המשמעותי ביותר שאי פעם נחקק באירופה, ויש מי שיגידו בעולם כולו”. מבקריו, בעיקר ממדינות כמו ארה"ב, הודו ויצרניות אחרות, אומרים שהוא מהווה “הטלת מכסים” פרוטקציוניסטית שנועדה להגן על התעשייה המקומית האירופית ולפגוע בתחרות על ידי הצבת סטנדרטים לא-מציאותיים. לשם השוואה, כאשר נשיא ארה"ב דונלד טראמפ הטיל מכסים “אר-

אסף אוני, ברלין

בתום משא ומתן מרתוני בין הפרלמנט האירופי למדינות החברות באיחוד, הוסכם השבוע על מנגנון ראשון מסוגו להטלת “מס פחמן” ברמה האירופית על מוצרים וסחורות עתירי-אנרגיה שייובאו לגוש הכלכלי מעתה והלאה. מדינות ויצרנים מחוץ לאירופה כבר האשימו את הגוש במדיניות מכסים ותעריפים הנוגדת את כללי השוק החופשי, אך קברניטי האיחוד הודיעו כי הרפורמה דרושה על מנת להפחית פליטות גזי חממה באופן גלובלי, ולעמוד ביעדים השאפתניים של הגוש עצמו בתחום.

החוק החדש, הנקרא CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism), מנגנון התאמת פחמן בגבול) נועד “ליישר את מגרש המשחקים הגלובלי” עליו פועלים יצרני סחורות ומוצרים עתירי-פחמן כמו אלומיניום, צמנט, פלדה, ברזל, דשנים, מימן ועוד. כיום, בתוך גבולות האיחוד האירופי, אמורים חלק מהיצרנים של מוצרים אלה לשלם “מס פחמן” על כל פליטת טון של פחמן דו-חמצני. זהו תמריץ שלילי שנועד להפחית את הפליטות בגוש באופן דרסטי. כעת, לפי החוק החדש, יתווסף בשנים הקרובות תעריף חדש למחיר הסחורה הוזה המגיעה מחוץ לאיחוד, ממדינות שלא אימצו את ההתחייבויות של האיחוד האירופי.

במידה רבה, זהו ניסיון להשתמש בכוח הכלכלי של האיחוד האירופי - הגוש השלישי בגודלו בעולם מבחינת תמ"ג - כדי להתחיל ולהכניס שיקולים של הפחתת פחמן דו-חמצני לייצור הגלובלי. האיחוד האירופי מקווה כי באמצעות החקיקה, יצרניות המייצאות לשטחו יפעלו כדי להפחית את הפליטות במהלך הייצור.

במקביל, האיחוד מנסה למנוע תופעה שכבר התרחשה בעשורים האחרונים של “דליפת פחמן” - נדידת הייצור והשימוש באנרגיה מזהמת ממנו למדינות ללא רגולציה, מה שלא מפחית את הפליטות באופן גלובלי, אלא רק משנה את מיקומן הגיאוגרפי. החוק עוד ממתין לאישור סופי של הפרלמנט האירופי וראשי האיחוד הוא ייכנס לתוקף באופן הדרגתי. כמו כן, מחיר התעריפים יהיה נמוך בהתחלה, עד שישתווה בהדרגה למחיר לטון פליטת פחמן דו-חמצני שמשלמות החברות האירופיות. האיחוד גם התחייב להפסיק בהדרגה את הסובסידיות הקיימות למגזרים מסוימים (ויתור על מס הפחמן), שמטרתן למנוע פשיטת רגל של תחומי ייצור משמעותיים בשטחו בגלל אובדן יתרון תחרותי. החוק החדש הוא חלק מה“גרין ניו